

SME Žena

Sú násilní k partnerkám, preto aj oni potrebujú pomoc. Na Slovensku sa hľadá ťažko

Na Slovensku chýbajú programy pre páchatel'ov násilia.

 19. okt 2021 o 9:40 MICHAELA ŽUREKOVÁ

Ilustračné foto. (Zdroj: STOCK ADOBE)

Ľuboš (37) hovorí, že má pomerne dobrý život. Niekoľko rokov však vraj žil v sebaklame o svojom manželstve, blízkych vzťahoch, deťoch, viere a najmä o sebe samom.

"Po jednom z konfliktov s manželkou som si musel povedať pravdu, že mám problém s násilím," priznáva. "Aj keď nie je vo forme nejakej veľkej bitky, tak to nechcem zlahčovať. Je to veľmi zahanbujúce a bolí to. Ale je tiež oslobodzujúce priznať si to," hovorí.

Pre citlivosť témy sa rozhodol svoj príbeh vyrozprávať iba pod prvým menom. Redakcia jeho identitu pozná.

Ľuboš s manželkou tvoria pár 17 rokov. Tvrdí, že v mnohom sú harmonickí a majú sa radi, po príchode detí však zrejme na vzťahu nepracovali tak, ako mali.

"Počas tých rokov som pribral a aj to začalo byť predmetom obrovského konfliktu. Manželka bola dosť priama a ja som to nevedel prijať. Náš najväčší spor je v spôsobe, ako riešime veci. Ja komunikáciou, hľadaním kompromisov, otázkami. A ona nemá rada hádky, rozhovory," opisuje.

Viedlo to k tomu, že ju dlhodobo slovne zraňoval, nútil ju do rozhovorov aj hlboko v noci a ona sa stále viac uzatvárala. "Stalo sa, že som ju chytil za plecia, lomcoval som ňou, hodil som ju na posteľ a dialo sa to opakovane," opisuje.

Postupne začal mať strach sám zo seba, pretože svoje amoky nedokázal ovládať. Pri niektorých výbuchoch boli aj deti.

"Bol som agresívny aj voči nim - čo si to zasa spravila? Čo z teba bude? Chceš dostať? Dám ti po zadku! Dostávali zabrať. Pritom inokedy deti motivujem, chválím, ale napriek tomu som dokázal znervózniť aj z triviálnych vecí. Uvedomil som si riziko, že by som mohol prekročiť hranicu, ktorú nechcem. Emócia vie byť silnejšia ako ja," vraví.

Ľubošovi došlo, že sa niečo musí zmeniť. "Nevedel som, čo mám robiť, vedel som len, že potrebujem aj odbornú pomoc mimo duchovnej roviny," hovorí praktizujúci veriaci.

Zavolať na Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie. Je určená obetiam, nie agresorom, Ľuboš však na internete žiadnu inú pomoc nenašiel.

Na linke získal kontakt na psychológa Róberta Vavra. Ten je na Slovensku prvým a dosiaľ jediným profesionálom so zahraničným certifikátom na prácu s ľuďmi páchajúcimi násilie. Umožňuje mu v tejto problematike vzdelávať aj ďalších profesionálov.

Ľuboš je jedným z tých, ktorí sa k psychológovi Vavrovi dostali, pretože sa dobrovoľne rozhodli so svojou agresiou pracovať.

To nie je bežné. Na Slovensku navyše pre ľudí, ako je on, chýba systematická pomoc či špecializované poradne a intervenčné centrá, ktoré sú vo svete pomerne rozšírené.

Systematické programy fungujú na Slovensku do istej miery len v prípade ľudí, ktorých súd pošle do väzenia.

Násilníkov sú pritom na Slovensku tisíce, čo ukazujú **napríklad štatistiky o obetiach násilia a násilných trestných činoch**. Väčšina však nikdy obvinená ani odsúdená nie je. Ak by sa teda chceli dostať k službám, ktoré by pomohli zmierniť ich agresívne správanie, nemajú ako.

Pomoc násilníkom znamená pomoc obetiam

"Keby neboli páchatelia, nebolo by násilie," hovorí psychológ Vavro. Dôležité je podľa neho postarať sa o tých, ktorí násilím trpia. Zároveň však upozorňuje, že ten, kto sa násilia dopúšťa, zostáva často nedotknutý.

„Nemá dôvod zmeniť svoju stratégiu, preto pokračuje v rovnakom správaní. Prípadne, ak ho potrestá štát a ide do väzenia, je otázka, či sa taký človek do spoločnosti vráti horší, alebo lepší. Aj preto sa mu treba venovať, aby v násilí nepokračoval,“ vysvetľuje.

Psychológ Róbert Vavro. (zdroj: SME - Jozef Jakubčo)

V roku 2020 bolo **podľa analýzy Inštitútu pre výskum práce a rodiny** súdených za trestné činy spáchané na blízkych 1944 osôb. Polovicu z nich tvorilo partnerské násilie na ženách, ďalších 48 percent domáce násilie proti iným členom rodiny a zvyšok partnerské násilie na mužoch.

Polícia viedla 1700 stíhaní domáceho alebo partnerského násilia.

Nie všetci páchatelia alebo páchatelky však skončili vo väzení. Podľa analýzy sú pri tomto type násilia obvyčajne ukladané podmienené tresty. Napríklad pri partnerskom násilí na ženách poslal súd do väzenia len 36 percent odsúdených.

Vavro upozorňuje, že práca s ľuďmi, ktorí sa násilia dopúšťajú, v konečnom dôsledku pomáha tým, ktorí násilím trpia.

„Ak bol niekto vo výkone trestu za trestný čin súvisiaci s násilím v blízkych vzťahoch, vieme sa pozrieť, či sa daný človek vráti do výkonu trestu a za aké obdobie. Potom sú jemnejšie odtienky. Pre mňa je úspechom aj to, ak sa ten, kto pácha násilie, dokáže niekam posunúť a zlepšiť. Každý krôčik, ktorý spraví, vedie k menšej záťaži pre spoločnosť, no tieto veci sú ťažko merateľné,“ tvrdí.

Aliancia žien Slovenska, ktorá aj s ďalšími organizáciami stála za jednou z najznámejších kampaní proti násiliu na ženách s názvom Piata žena, sa už medzi rokmi 2012 až 2015 snažila spustiť programy pre páchatelov násilia aj na Slovensku.

Zrealizovala aj niekoľko vzdelávacích a praktických projektov.

„Všetko sa však zaseklo, lebo sa nám nedarilo osloviť kompetentných ani získať financie,“ hovorí riaditeľka organizácie Katarína Farkašová.

Aliancia s Vavrom v tom čase školila aj probačných úradníkov. Pod ich dohľad sa dostávajú napríklad násilníci, ktorým súd za násilie uloží neodkladné opatrenie, avšak ostávajú na slobode. Pracujú aj s ľuďmi, ktorí vychádzajú z väzenia.

„Nevedeli sme sa však dostať k najdôležitejším osobám pre spustenie práce – k sudcom a sudkyňiam,“ hovorí Farkašová, ktorá pre nich vytvorila 16-minútové informačné video o danej problematike. Odpoveď neprišla od nikoho.

Šanca na návrat? Existuje

Vavro s malou skupinou kolegýň a kolegov sa snaží pomôcť aj prostredníctvom občianskeho združenia Liberate. Spolupracujú aj so súdmi. Keď tie páchatelom prikážu podstúpiť program sociálneho výcviku, môžu tak urobiť práve u nich.

Profesionálov, ktorí sa zúčastnili na tréningoch, kratších kurzoch alebo na vzdelávaní na prácu s páchatelmi, je však veľmi málo.

„Opatrenia súdu tak môžu byť nevykonateľné, keďže Slovensko nie je len Bratislava. Probační úradníci by mali mať zoznam akreditovaných inštitúcií, na ktoré sa môžu obrátiť. Ale zvyčajne sa nemajú na koho,“ vysvetľuje Vavro.

Súhlasí aj Zuzana Očenášová, analytička Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách (KMC).

„Robili sme v rámci KMC školenia pre probačných úradníkov, aby násiliu lepšie rozumeli a pýtali sa aj na vzťahy v rodine. Tiež aby páchatelom vysvetlili, že aj táto oblasť je dôležitá pri odpykávaní si trestu. Treba však povedať, že v čase, keď nemáme zabezpečené služby pre ženy a deti a zdroje sú obmedzené, sú prioritou práve tie a nie programy pre páchatelov,“ tvrdí Očenášová.

Dodáva, že financovanie takýchto služieb by mal mať v rukách štát. „Väčšina páchatelov násilia by si za takéto služby sama z rôznych dôvodov neplatila,“ konštatuje.

Vavro je jedným z autorov špecializovaného programu pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násilia v partnerských vzťahoch. Mal by byť súčasťou národného projektu Šanca na návrat, ktorý funguje **už tri roky** a realizovať by sa mal do septembra 2022 v desiatich väzniciach.

„Program vychádza z predpokladu, že násilné správanie je voľbou danej osoby a nesie zaň svoju zodpovednosť. Preto má šancu naučiť sa ho eliminovať a nahradiť prijateľnými formami správania. Účastníci budú vedení k tomu, aby si sami dokázali uvedomiť svoju zodpovednosť za násilie a boli schopní sa naň pozrieť z perspektívy jeho obetí,“ vysvetľuje podobu špecializovaného programu jedna z odborných garantiiek Zuzana Valentovičová.

Pilotne sa ho chystajú overovať s účasťou pedagógov, psychológov, sociálnych pracovníkov a ďalších odborníkov v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Hrnčiarovciach nad Parnou.

Podľa Valentovičovej je cieľom nastaviť štandardizovaný program pre všetky väznice.

Manželstvo poznačené alkoholom a násilím

K terapeutovi a jednému z kolegov Róberta Vavra sa dostal aj Andrej (37). Svoje pravé meno ani ďalšie detaily o svojom vzťahu nechce zverejniť, aby neohrozil deti. Redakcia jeho identitu pozná.

K terapeutovi išiel najmä pre dlhodobú manželskú krízu, ktorá napokon viedla k rozpadu vzťahu. Problémy mal s alkoholom, hovorí však, že pred pár rokmi prestal piť úplne.

"Keby sa pitie skončilo skôr, určite by kopa tých situácií nenastala," dodáva.

Seba ani manželku za násilníkov vo všeobecnosti nepovažuje. "Nie je to tak, že by u nás každý deň bol krik a lietali veci," vraví. Priznáva však, že v ich vzťahu bolo do istej miery fyzické aj slovné násilie prítomné od začiatku, a to na oboch stranách, pričom nešlo len o facky, ale aj o ďalšie väčšie či menšie incidenty.

"Celková nálada a vôbec náš spoločný život boli ako spojené nádoby našich rozdielnych svetov, do značnej miery vedené práve ňou. Mávala problém s tým, keď som nerobil veci podľa očakávania a jej predstáv," opisuje Andrej.

Aj on manželku v minulosti fyzicky napadol a pri niektorých vzájomných útokoch boli prítomné aj deti. Dnes sa na tieto situácie díva ako na zlyhania. Dvojica je v súčasnosti v rozvodovom konaní.

Terapiu Andrej navštevoval, aby sa ľahšie vyrovnal s rozpadom vzťahu. Učil sa tam však napríklad aj to, čo robiť v situáciách, ktoré uňho zo strany manželky vyvolávajú hnev či rozhorčenie.

„Uvedomil som si vďaka tomu, že niektoré moje akcie voči nej boli dosť agresívne,“ hovorí.

Psychologička Barbora Jakobsen z nórskej organizácie Alternativ Til Vold (z nórciny - Alternatíva k násiliu, ATV), ktorá sa venuje terapii páchatelov násillia, pre SME hovorí, že hoci je to jeden z cieľov terapie, všeobecne je pre ľudí dopúšťajúcich sa násillia ťažké prevziať zodpovednosť.

„Násillie je závažná a ťažká téma, väčšina ľudí má obranné mechanizmy, ktoré ich k nemu vymedzujú. Nechcú ho vidieť, bagatelizujú ho alebo hovoria veci ako - áno, mal som stres. Alebo - keby ste mali doma takú ženskú, urobili by ste to tiež. Môže to byť preto, že sa človek za násillie hanbí a je preňho ťažké o ňom hovoriť,“ vysvetľuje.

Zahraničie pracuje s páchatel'mi už desiatky rokov

Programy pre páchatel'ov násilia **začali vo svete vznikať v druhej polovici 70. rokov**. Rozšírili sa v USA aj v Európe.

Prvé centrum pre mužských páchatel'ov násilia v Európe vzniklo v Nórsku v roku 1987. Išlo o spomínanú mimovládnu organizáciu ATV, ktorá má po celej krajine niekoľko pobočiek a financuje ju štát a kraj, kde pobočka sídli.

Iný model, iná účinnosť

Štúdie o efektívnosti programov pre páchatel'ov sa vo výsledkoch neraz rozchádzajú.

Brazílska štúdia, ktorá analyzovala viaceré výskumy, hovorí, že účinnosť programov sa pohybuje v rozmedzí od 40 do 97 percent. Medzi dôvody odlišných výsledkov patrí napríklad rozličná metodológia a vzorky účastníkov, ale aj rozdielne kritériá v tom, čo je považované za úspech.

Podľa vedkýň z Durhamskej univerzity je pri vyhodnocovaní „úspechu“ treba brať do úvahy šesť vecí:

1. zlepšenie vzťahu medzi páchatel'om a jeho partnerkou či expartnerkou
2. opätovné nadobudnutie moci obeť a schopnosť rozhodovať o sebe
3. bezpečie pred násilím u žien a detí
4. bezpečné, pozitívne a zdieľané rodičovstvo
5. sebareflexia páchatel'a a jeho pochopenie vplyvu násilia na partnerku a deti
6. bezpečné a zdravé detstvo detí

V praxi existuje viacero modelov práce s páchatel'mi. Najčastejšie sa vo svete používa takzvaný Duluth model. Je postavený na tom, že páchatelia majú prevziať zodpovednosť za svoje správanie, rozpoznať násilné a nenásilné taktiky správania a uvedomiť si, že k násiliu často vedie potreba kontroly nad druhými.

Podobných centier sú po Európe desiatky. Zväčša ich zastrešuje tretí sektor, vo viacerých krajinách sa zapája aj štát a s mimovládnyimi organizáciami spolupracuje alebo pomáha s financovaním.

Takto nastavené to majú programy napríklad v **Rakúsku**, Nemecku či v Spojenom kráľovstve.

Aj Česko **má vyše desať organizácií, ktoré poskytujú pomoc násilným osobám**. Realizujú ich predovšetkým neziskové organizácie alebo sociálne služby, no často tiež majú problém s financovaním. Financované sú väčšinou z európskych projektov, nórskych grantov alebo dotačného titulu Rodina ministerstva práce a spravodlivosti.

Psychológ Oleg Šuk z Intervenčného centra, ktoré patrí pod Centrum sociálnych služieb Praha, približuje, že jeho organizácia je financovaná z magistrátnych peňazí a

grantových projektov, o ktoré sama žiada.

Práca s pôvodcami násilia je podľa neho dlho zanedbávaná a určite by mala ísť ruka v ruke s programami pre obeť násilia.

„To, že vznikne separovaná služba na ochranu obetí alebo práce s pôvodcom, sú čiastkové kroky, no samy osebe sú často bezzubé, kým nemajú spoluprácu s orgánmi ochrany detí, s políciou, súdnictvom, azylovými zariadeniami,“ hovorí.

Aj **organizácia UN Women** patriaca pod OSN vysvetľuje, že programy pre páchatelov nie sú riešením samy osebe, ale sú súčasťou komplexného systému.

„Najlepšie osvedčené postupy, ktoré sa vyvíjali na základe dlhoročných skúseností v Severnej Amerike a Európe, ukazujú, že aby boli programy pre páchatelov účinné, musia byť začlenené do intervenčnej stratégie riešenia násilia páchaného na ženách a ich hlavným cieľom musí byť ochrana a podpora obetí a preživších.“

Čo je vlastne násilie?

Domáce násilie nie je **podľa vládneho portálu Zastavme násilie** v slovenskom právnom poriadku priamo definované. Považuje sa za násilie v prípade, keď násilník a obeť sú alebo boli v príbuzenskom vzťahu, resp. žijú v spoločnej domácnosti ako blízke osoby.

Dnes je domáce násilie širšie vymedzený termín a nemusí ísť len o násilie voči ženám zo strany mužov, ale napríklad aj voči mužom, seniorom a deťom.

Na otázku, či existuje hranica, pri ktorej už sa dá povedať, že ide o násilie, sa podľa Róberta Vavra ťažko odpovedá. Väčšina ľudí si síce násilie stotožňuje najmä s fyzickými prejavmi, domáce či partnerské násilie je však aj psychické, sexuálne či ekonomické a definuje ho nerovnováha moci medzi páchatelom a obeťou.

„Spoločnosť bez násilia je utópiou. Dopustil sa ho už zrejme každý z nás - zvýšili sme hlas na partnera, použili sme vyhrážku, keď sme manipulatívne chceli niekoho donútiť niečo spraviť a podobne. To všetko je násilie, otázka znie, nakoľko je závažné a kde je hranica, za ktorou už násilie ako spoločnosť nebudeme tolerovať,“ vysvetľuje psychológ.

S najzávažnejšími prípadmi sa stretol v rámci väzenskej praxe. „Vtedy bola namiesto aj otázka, do akej miery je pre tých ľudí účasť v našom programe prínosná a do akej miery dokážu zmeniť postoje, ktoré sa u nich dlhodobo budovali. Niektorých účastníkov

programu sme museli aj vylúčiť, lebo sme videli, že u nich k zmene nedochádza," hovorí Vavro.

Išlo o skupinové programy, kde sa účastníci konfrontovali aj s inými postojmi, názormi a odtienkami násilia.

V rámci súkromnej praxe vníma situáciu priaznivejšie, keďže ho vyhľadávajú klienti, ktorí si uvedomujú, že ich správanie nie je v poriadku a sú motivovaní k zmene. „Väčšinou nejde o veľmi intenzívne fyzické násilie, ale skôr psychické násilie, manipuláciu a iné formy dominancie," približuje.

S klientmi pracuje spôsobom intenzívneho výcviku a vzdelávania, pri ktorom sa používajú niektoré terapeutické metódy. Zisťujú napríklad individuálne príčiny, kde násilie u človeka pramení.

Ministerstvá majú plány, nežiaduci stav vidia

Na efektívnu prácu s páchatelmi násilia na Slovensku by mohol vytvárať podmienky štát. Podľa odborníkov treba vytvoriť akreditačné kritériá pre ľudí či organizácie, ktoré by sa chceli touto problematikou zaoberať, zabezpečiť vzdelávanie v programe a tiež ich stabilné financovanie.

V zahraničí sa osvedčili medzirezortné tímy a spolupráca zástupcov polície, prokuratúry, súdnictva či sociálnych vecí spolu s mimovládnyimi organizáciami. Denník SME oslovil rezort vnútra, spravodlivosti aj práce, sociálnych vecí a rodiny.

Ministerstvo vnútra hovorí, že v budúcnosti by chceli pôsobnosť úseku prevencie kriminality rozšíriť aj o oblasť páchatelov trestnej činnosti. "S ministerstvom spravodlivosti, ktoré má túto tému v kompetencii, už prebehli ústne konzultácie," odpísal tlačový odbor ministerstva vnútra.

O problematike páchatelov trestnej činnosti a ich typológii sa už učí na viacerých katedrách Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

Programy pre páchatelov násilia na ženách chce zase do akčného plánu eliminácie a prevencie násilia na ženách zaradiť ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. Programy by mali byť povinné aj pre páchatelov vo väzení, aj pre tých, ktorí dostali podmienku.

"Ak sa bude voči páchatelom aspoň nejakým spôsobom vyvodzovať zodpovednosť, v dlhodobom časovom horizonte sa v spoločnosti zníži miera tolerancie a zvýši sa citlivosť voči násiliu na ženách," doplnila hovorkyňa Michaela Slivková Kirňaková.

Ministerstvo vraj chce zabezpečiť aj dostupnosť dobrovoľných programov pre páchatelov násilia.

Stabilný zoznam poskytovateľov pomoci aj pre tých páchatelov, ktorí neskončili vo väzení, chce zase vytvoriť ministerstvo spravodlivosti.

„Na metodologickej úrovni sme zadefinovali základné parametre niektorých výchovných programov, napríklad aj výchovný program pre páchatelov násilia na ženách. Probačným a mediačným úradníkom sme v prípadoch, kde bol páchatelovi nariadený výchovný program, odporučili, aby tieto parametre od poskytovateľa výchovného programu vyžadovali,“ povedal hovorca ministerstva spravodlivosti Peter Bubla.

Doplnil však, že takéto programy nie je vždy možné zabezpečiť.

Programy zatiaľ neregulujú žiadne predpisy a ich obsah a priebeh v súčasnosti nie je záväzný. Aj preto ľudia z mimovládnych organizácií, ktorí sa venujú prevencii násilia na ženách, dlhodobo volajú po ratifikácii Istanbulskeho dohovoru.

Cieľom dokumentu je boj proti násiliu na ženách a domácemu násiliu a má prispieť aj k zvýšeniu úrovne služieb a prevencii. **Jedna z jeho pasáží stanovuje**, aby štáty vytvorili programy zamerané na vzdelávanie páchatelov domáceho násilia.

Dohovor však vzbudzuje odpor najmä v konzervatívnych kruhoch. V predvolebnej atmosfére vo februári 2020 ho v parlamente odmietli poslanci zo strán **Smer-SD**, **SNS**, **ĽSNS**, Sme rodina a **OĽaNO**. Slovensko tak dohovor stále neratifikovalo.

Čo sa raz podarí, nemusí byť navždy

Ľuboš zo stretnutí s Róbertom Vavrom ťaží dodnes. Dôležité preňho bolo, že na sebe popri terapii pracoval aj sám a o svojom správaní hovoril nahlas.

„Začal som navštevovať stretnutia s mužmi v náboženskej komunite, ktoré nazývame 'chlapské modlitby'. Sú to hlboké debaty, pri ktorých som našiel bezpečný priestor. Veľa tam o sebe hovoríme, pracujeme na svojich emóciách a ego,“ opisuje.

Stále pokračuje aj v niektorých veciach, ktoré si nastavil so psychológom. „Každý konflikt som si začal zapisovať - čo sa stalo, aká bola emócia, ktorá u mňa spúšťa násilie, čo bolo za tým,” hovorí.

Vie napríklad, že nerád necháva nedoriešený konflikt, nahnevanú manželku či nešťastných blízkych, lebo potom má zo seba dojem, že nie je dobrý manžel alebo syn.

"Niekedý nado mnou emócie prevládnu, ale vtedy pracujem na odpustení sebe samému. Cítim vinu, ale učím sa odpúšťať si, nežiť v minulosti a nepredpokladať, že keď sa mi niečo raz podarilo, už to tak bude vždy," hovorí.

Aj Andrej si zo sedení s terapeutom odniesol praktické poznatky.

"Povedal, že sa nečuduje, keď cítim hnev, ale musím s ním pracovať, a to aj preto, aby som na opačnej strane nevyprovokoval nejaký typ reakcie. Poradil mi, čo robiť, keď sa dostanem do afektu, napríklad vyjsť niekoľkokrát po schodoch alebo radšej počkať, kým to odznie, a reagovať s chladnou hlavou," opisuje.

Podľa jeho názoru sa násilie nedá úplne vykoreniť. "Ale nemyslím si, že je to dobrý spôsob správania sa a väčšinou nevedie k želanému výsledku. Ani u mňa nevedlo."

Tento text ste mohli čítať vďaka tomu, že platíte za obsah. Vážime si to.

Ďalšie weby skupiny: [Prihlásenie do Post.sk](#) [Slovak Spectator](#) [Agentúrne správy](#) [Vydavateľstvo](#) [Inzercia](#) [Osobné údaje](#) [Návštevnosť webu](#) [Predajnosť tlače](#) [Petit Academy](#) [SME v škole](#)

© Copyright 1997-2021 | Petit Press, a.s.